

Adjektiva ze substantiv (mutace)

- Adjektiva (předmětně) vztahová (*-ův/-in, ský/cký, -í*)
- Adjektiva s významem podobnosti (*kašovitý, dřevnatý, blanitý*)
- Adjektiva podle nápadného rysu (*nosatý*)
- Adjektiva látková (*kovový/dřevěný*)

Jak se významově liší adjektiva na *-ův/-in* od adjektiv na *-ský/-cký* od stejných základů?

otcův/otcovský

modifies	22,974	8,543	0.85	0.76
smrt	<u>1,805</u>	0	8.9	--
šlépěj	<u>231</u>	0	8.3	--
pracovna	<u>166</u>	0	7.4	--
pravice	<u>171</u>	0	7.0	--
přání	<u>297</u>	0	6.8	--
pohřeb	<u>87</u>	0	6.5	--
hněv	<u>81</u>	0	6.4	--
bratr	<u>218</u>	0	6.0	--
vůle	<u>699</u>	<u>20</u>	7.3	2.3
sláva	<u>151</u>	<u>8</u>	6.3	2.4
náručí	<u>47</u>	<u>5</u>	6.0	4.1
náruč	<u>106</u>	<u>60</u>	6.5	6.4
láska	<u>462</u>	<u>836</u>	6.3	7.3
požehnání	<u>46</u>	<u>68</u>	5.5	6.8
autorita	<u>41</u>	<u>221</u>	4.1	6.8
napomenutí	<u>6</u>	<u>24</u>	3.0	6.3
linie	<u>27</u>	<u>359</u>	2.6	6.5
pýcha	<u>6</u>	<u>50</u>	2.8	6.8
chromozom	0	<u>20</u>	--	5.9
něha	0	<u>24</u>	--	6.2
pud	0	<u>91</u>	--	6.7
zapisovatel	0	<u>32</u>	--	6.9
figura	0	<u>110</u>	--	6.9
miroslav	0	<u>66</u>	--	7.0
starostlivost	0	<u>44</u>	--	7.2

autorův/autorský

modifies	37,453	123,884	0.84	0.98
smrt	<u>509</u>	0	6.9	--
tvrzení	<u>248</u>	0	6.6	--
pozůstalost	<u>99</u>	0	6.3	--
próza	<u>151</u>	<u>6</u>	6.4	0.5
román	<u>388</u>	<u>11</u>	6.7	0.8
snaha	<u>347</u>	<u>27</u>	6.3	2.0
fantazie	<u>318</u>	<u>42</u>	7.3	3.2
předmluva	<u>90</u>	<u>18</u>	6.2	2.2
prvotina	<u>237</u>	<u>46</u>	7.5	3.5
poznámka	<u>273</u>	<u>182</u>	6.3	4.9
záměr	<u>756</u>	<u>597</u>	7.4	6.4
rukopis	<u>162</u>	<u>479</u>	6.3	6.7
tvorba	<u>1,037</u>	<u>1,962</u>	7.3	7.7
dílo	<u>1,128</u>	<u>4,301</u>	6.5	8.2
dílna	<u>29</u>	<u>934</u>	2.8	7.1
čtení	<u>17</u>	<u>6,763</u>	2.5	10.2
právo	<u>83</u>	<u>38,289</u>	2.0	10.7
svaz	0	<u>1,558</u>	--	7.1
porušování	0	<u>615</u>	--	7.2
poplatek	0	<u>1,739</u>	--	7.4
dozor	0	<u>1,567</u>	--	8.3
dvojice	0	<u>2,258</u>	--	8.4
honorář	0	<u>1,435</u>	--	8.5
kolektiv	0	<u>2,141</u>	--	8.7
zákon	0	<u>11,578</u>	--	9.2

králův/královský

modifies	22,196	140,344	0.89	0.93
brno	<u>187</u>	0	7.4	--
háj	<u>182</u>	0	7.3	--
lhota	<u>199</u>	0	7.2	--
hola	<u>68</u>	0	6.5	--
řeč	<u>1,012</u>	<u>19</u>	8.2	1.4
pole	<u>5,075</u>	<u>91</u>	9.1	2.9
přízeň	<u>255</u>	<u>62</u>	8.1	3.8
milenka	<u>109</u>	<u>38</u>	6.7	3.0
rozkaz	<u>181</u>	<u>120</u>	7.1	4.6
rádce	<u>165</u>	<u>159</u>	7.4	5.1
stolec	<u>152</u>	<u>146</u>	7.1	4.9
dvůr	<u>4,004</u>	<u>4,325</u>	9.8	9.1
syn	<u>467</u>	<u>534</u>	6.5	5.9
svatba	<u>21</u>	<u>1,589</u>	3.8	8.3
hrad	<u>43</u>	<u>2,896</u>	2.9	8.3
rod	<u>10</u>	<u>1,753</u>	1.8	8.1
palác	<u>42</u>	<u>6,920</u>	3.6	9.9
koruna	<u>12</u>	<u>2,485</u>	1.9	8.5
rodina	<u>23</u>	<u>8,953</u>	0.9	9.1
obora	0	<u>1,029</u>	--	7.8
akademie	0	<u>1,713</u>	--	7.9
město	0	<u>8,914</u>	--	8.1
letectvo	0	<u>1,534</u>	--	8.2
kubatura	0	<u>1,899</u>	--	8.7
vínograd	0	<u>3,648</u>	--	9.7

Od jakých základů se tvoří adjektiva přivlastňující druhu/široce vztahová a jakými pravidly se řídí hláskové alternace, které jsou spoluformantem tvoření adjektiv tohoto typu.

	vzor 1 ▲▼ (fq ▲▼)	vzor 2 ▲▼ (fq ▲▼)
1	batole (570)	batolecí (84)
2	dóže (26)	dóžecí (36)
3	dvojče (2145)	dvojčecí (20)
4	hrabě (123)	hraběcí (147)
5	hřibě (264)	hřiběcí (35)
6	jehně (210)	jehněčí (234)
7	klíště (651)	klíštěcí (7)
8	kníže (1223)	knížecí (447)
9	kozle (12)	kozlečí (4)
10	kuře (2011)	kuřecí (994)
11	kůzle (476)	kůzlečí (14)
12	markrabě (51)	markraběcí (14)
13	morče (397)	morčecí (7)
14	páže (106)	pážecí (19)
15	prase (2615)	prasečí prasecí (418)
16	štěně (916)	štěněčí štěněcí (25)
17	tele (674)	telecí (241)
18	zvíře (18593)	zvířecí (1631)

skupiny +/-

abc/cba ▲▼	fq ▲▼
arciknížecí	2
barone-prasečí	1
batolecí	84
člověčí	66
čtecí	194
dobíjecí	250
dohlížecí	15
dóžecí	36
dřevoobráběcí	11
dvojčecí	20
házecí	21
hraběcí	147
hřібěcí	35
jehněčí	234
kácecí	3
kálecí	1
klíštěcí	7
knížecí	447
kovoobráběcí	17
kozlečí	4
krájecí	24
kuřecí	994
kůzlečí	14
lidsko-zvířecí	3
markraběcí	14
miminkovsko-batolecí	1
mlecí	30
morčecí	7
nabíjecí	220

Adjektiva ze sloves (mutace)

- Adjektiva příznačné dějové vlastnosti ()
- Adjektiva účelová

- Adjektiva pasivní možnosti (sklon)
- (Adjektiva široce dějově vztahová)

Adjektiva z adjektiv (mutace)

- Kategorie slučovací
- A) typ hluchoněmý (složky tvoří významovou jednotu, tomu odpovídá i grafická stránka – psaní dohromady)
- B) Typ ostravsko-karvínský (složky si uchovávají relativní samostatnost – psaní zvlášť)
- C) Typ česko-německý mezi složkami je vztah vzájemnosti

Adjektiva z adjektiv (modifikace)

- Stupeň vlastnosti
- Význam zesilující
- Význam zeslabující
- Citově zabarvený, deminutivní, mazlivý význam

Existují v češtině adjektiva tvořená příponou *-ejší/-ější*, která nejsou modifikací II. stupně adjektiva I. stupně? Pozorujte následující seznam:

vnější
 tehdejší
 důležitější
 silnější
 zdejší
 vedlejší
 různější
 někdejší
 rychlejší
 složitější
 levnější
 pozdější
 novější
 krásnější
 včerejší
 náročnější
 dřívější
 vhodnější
 nyníjší

oblíbenější
protější
častější
zajímavější

Transpozice sloves a adverbii do adjektiv

- Adverbia transponovaná do adjektiv
- Adjektivizace slovesných tvarů

V češtině se do adjektiv slovesa za účelem nominalizace transponují jako tzv. procesuální adjektiva, která se tvoří s oporou ve tvaru 3.pl. ind. Préz. akt. / přechodníku přítomného:

nes-0-ou-c-í, pek-0-ou-c-í / peč-0--í-c-í, ber-0--ou-c-í, piš-0-í-c-í, tr-0-ou-c-í, tisk-n-ou-c-í, mi-n-ou-c-í, p-n-ou-c-, kry-j-í-c-í, kup-uj-í-c-í, uč-í.0-c-í, trp-í-0-c-í, sáz-ej-í-c-í, děl-aj-í-c-í.

V češtině se vyskytují adjektiva zakončená stejně jako procesuálních adjektiva (*-ou-c-í*). Najdi je v následujícím seznamu a popiš jejich slovotvorný význam.

budoucí
rostoucí
žádoucí
tekoucí
plovoucí
jedoucí
vroucí
živoucí
padnoucí
horoucí
vědoucí
dechberoucí
srdcervoucí
mohoucí
běloskvoucí
pravdoucí
letoucí
žeroucí
tmoucí
pustnoucí
skvoucí
divoucí
smrt'oucí
hrůzoucí

Procesuální adjektiva se často substantivizují jako jména osob, která aktuálně i neaktuálně provozují činnost pojmenovanou základovým slovesem/adjektivem. Substantivizací vznikají slovnědruhovými homonyma. V následujícím seznamu najdi případy takových homonym a vytvoř s nimi věty ilustrující oba slovnědruhovými významy.

následující
vedoucí
budoucí
vynikající
stávající
rostoucí
cestující
odpovídající
rozhodující
žádoucí
týkající
žijící
související
věřící
stojící
ležící
zbývající
existující
pracující
působící

Na *ci* nekončí výhradně procesuální adjektiva. Jaké další slovtvorné třídy můžeme definovat? Pozorujte seznam a pokuste se je najít.

domácí
ležící
zbývající
psací
existující
řídící
vycházející
blížící
hořící
zvířecí
parkovací
vznikající
řídící
dýchací
sloužící
hrací
ovládací

Pasivní příčestí jsou jmennými tvary a jako takové bývají často nahrazovány tvary složené adjektivní flexe, které plní stejné funkce jako tvary participií. Mezi slovesným tvarem participií n/t-ových a transponovaným tvarem adjektiva se složenou flexí není v dnešní češtině dobře postihnuteľný funkční rozdíl.

Všimněme si: *Byl jsem pochválen/pochválený za vzorné vypracování domácího úkolu.*

Měli jsme oběd uvařen/uvařený dříve, než přestala téci voda.

Měna je kryta/krytá zlatem.

Která z následujících jmenných tvarů nejsou pasivními příčestími sloves? (Pomůcka: utvořte odpovídající slovesný infinitiv.)

schopen
přesvědčen
připraven
určen
ochoten
založen
uveden
odsouzen
vybaven
zvolen
povinen
spokojen
přítomen
postaven
umístěn
spojen
nucen
zatčen
obviněn
propuštěn